

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐԾՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԵ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՅՈՒԼԻՍ 30, 1892

ԹԻԻ 31

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Որժ Եւ ձեւ-դք	241
Ծերունւոյն Նեցուկը	241
“Հոգին երբ փորձեցէք”	242
Նախկին Գործիք Տանջանաց	243
Ժամանակիս Զինուորական Ոգին	243
Սեւամորթից Միապաշտութիւններ	244
Այլապէս	244
Թղթակցութիւնք	—
Գեղեցիկ Իրեր (Ոտանաւոր)	244
Օրերդաց Ամերիկեան Վարժարան Ի Մարդուսն	245
Քայլ Մը Եւս Դէպ Յառաջ	245
Գարձեալ Սեւ Թերթ Մը	246
Աղբեր	246
Հանդէս Քաղաքական	247
Դրամական	248

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն շաբաթ օր։

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեծիտլիէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեծիտլիէ։ Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է։ Մեկ քերթի գինն է 30 փարա։

Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ քղթատարութեան պատկանեալ ամէն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Մր. Հ. Ս. Պարնըմ, Ամերիկաց խան, Կ. պոլիս։

Ամերիկայի Միտիոնարաց Ընկերութեան կողմանէ,
Ճ. Ք. ԿՐԻՒՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏԵՐԵՆ-ԽԱՐԱԳԻՐ

ՈՐԹ ԵՒ ԶԻՒՂՔ

Մեր Տէրը որթին և ճիւղերուն օրինակը կը գործածէ բացատրելու համար իրեն և իւր աշակերտաց միջև եղած սերտ յարաբերութիւնը։ Օրինակն այնքան պարզ է որ ոչ ոք կրնայ սխալ հասկնալ անոր նշանակութիւնը։ Քրիստոս Որթն է, աշակերտք ճիւղերն են։ Ինչպէս որթը իւր ճիւղերուն կենդանութեան և արդիւնաբերութեան միակ ակն է, ինչպէս որթը և ճիւղերն եթէ իրարմէ բաժնուին, այս վերջինք կը փճանան, նոյն յարաբերութիւնն ունին աշակերտք քրիստոսի հետ։ Սոքա բացարձակապէս իրենց Տէրոյմէն կախում ունին հոգևոր կենդանութեան, հոգևոր աճման, ինչպէս նաև օգտակարութեան համար։ Ոչինչ կրնայ լեցունել այս կենսական կապակցութեան տեղը։ Եթէ այս կապակցութիւնը խզուի, կործանում և մահ կը պատահին անշուշտ։ Քանի՜ քանի՜ քրիստոնեայք կը մոռ-

նան զայս և հազարումէկ կերպերով կը ջանան ապրիլ առանց այս կապակցութեան։ Կը սկսին զանցառութիւններ ընել հետզհետէ։ Ի սկզբան մասնաւոր վնաս մը չերեիր։ Արտաքին ձևերը և նշանները չեն դադրած, բայց տակաւ հոգին կ'ենթարկի մեծ փոփոխութեան, նախկին սէրը և նախանձաւորութիւնը կը տկարանան, պարտականութիւնք ձանձրալի կ'երևին, ինչ որ երբեմն հաճոյք էր՝ այժմ բռն կ'ըլլայ։ Ոչ երկար ժամանակ յետոյ երբեմն գործոն, աճեցուն և զուարթ եղող կրօնական կեանքը տեղի կու տայ պաղ և մահացու ձևականութեան։ Նախկին հոգևոր տենչերը կ'անբերութանան, և կրօնական կեանքը թառամելով լոկ առնուն կ'ըլլայ։ Տերեք թերեւս կը մնան, սակայն պտուղ չկայ։ ամէն ինչ մեռած է։ Այս է համառօտ պատմութիւնն բազմաց որք քրիստոնէական կեանք սկսած են և ժամանակ մը լաւ ընթանալէ ետքը անհետացած են։ Արդ՝ առոր բացատրութիւնը կը դռնուի սա իւրողութեան մէջ որ նոքա իբրև աշակերտ կը մոռնան բացարձակ և կենսական կապակցութիւնն ընդ մէջ իրենց և իւրենց Տէրոյ։ Անտաքար կը խորհին որ կրնան յառաջանալ իրենց զօրութեամբ և իրենց ճամբով։ Ճիշդ նոյնքան իրաւամբ կրնանք ենթադրել որ ճիւղերը որթէն զատուելով կրնան կեանք ունենալ և աճիլ։

ԾԵՐՈՒՆԻՈՅՆ ՆԵՑՈՒԿԸ
(Քրիստոսի Եւ Արեւելի)

“Յակոբոս,” ըսաւ մեծ հայրս, իւր ձեռքը վար առնելով ուսիս վրայէն, ուր դրած էր զայն հանգչելու համար, և նստելով մեծ ծառի մը հովանոյն տակ։ “Յակոբոս, երբեք քու տարիքդ ունէի, շատ չէի խորհեր թէ երբեք պիտի պարտաւորէի թոռան մը ուսին յետուէ։ Յայնժամ սովոր էի այս դաշտերուն և ճամբաներուն մէջ վաղվաղել քու թեթեւաշարժութեամբդ։ Սակայն ժամանակն այժմ զարմանալի կերպիւ փոխած է զիս։ Լաւ կը յիշեմ

այն ատենը երբ կրնայի սա առուակին մէկ եզերքէն միւրը ցատկել կամ պարտիլի մը բարձր դրան վրայէն ոտանուէ։ Կարծես դեռ երէկ քեզ նման տղայ մ'էի, թեթեւաշարժ, գործունէ, քայլ, զօրաւոր և զուարճասէր։ Այժմ հաղիւ կրնամ արնէն մինչև հոս դալ առանց օգնութեան, և քիչ ժամանակ յետոյ մահը իմ վրաս պիտի հասնի և դերեղմանատան մէջ պիտի դրուիմ ուրիշ շատերուն քով որ ինձմէ առաջ դացած են։ “Մի լար, սիրելի զաւակս” (վասն զի աչքերս արտասուօք լեցուած էին), “ես չեմ վախնար այդ ժամանակէն. մանաւանդ թէ հաճութեամբ կը նայիմ դէպ այն, վասն զի դիտեմ որ երբ մարմինս հողին յանձնուի, հոգիս պիտի երթայ փրկիչ Աստուծոյ քով։

“Գիտե՞ս թէ ինչու համար երջանիկ կ'ըլլամ մահուան վրայ իսկ խորհելով։ Բացատրեմ։ Քիչ մը առաջ քեզ կ'ընթանած էի, և եթէ յանկարծ թողուիր զիս, դեռին պիտի լինայի։ Այսպէս նաև ամբողջ կենացս մէջ կ'ընթանէմ Մէկուն որ զօրաւոր է քան զմարդ, և որ ըսած է, ‘Քեզ պիտի չթողում ու քեզ անտես պիտի չընեմ’ (Յես. Ա. 5)։ Եթէ նմա ապաւինած չլինէի, պիտի չունենայի այն զգացումը զոր այժմ ունիմ։ Իրօք ահագեցիկ է այն խորհուրդը թէ շատ շուտ պիտի թողում այն ընտանի տեղերը և զորս այնչափ կը սիրեմ։ Սակայն այդ զգացում բան մը չէ բաղդատմամբ այն վստահութեան թէ ուրախութիւն կը սպասէ ինձ։ Մահը յաղթութեան մէջ ընկղմեցաւ։

“Թերեւս կը զարմանաս թէ ինչու այս կերպ կը խօսիմ հետդ։ Կ'ուզեմ որ համոզուիս վստահութիւնդ և բոլոր յոյսդ դնել Սնոր վրայ որ այսքան տաք իրենք նեցուկ և յենարան եղած է դողդոջուն մեծ հօրդ։ Ուղածիդ չափ ուրախ, զուարթ և գործունէս եղիր, սակայն, սիրելի Յակոբոս, երբեք մի մոռնար հարցդ Աստուծոյ։ Տէրօջը վախը միայն կրնայ ճամբիտ երջանկութիւն տալ այս կենաց մէջ, և խաղաղութիւն՝ մահուան ժամուն։”

«ՀՈԳԻՆԵՐԸ ՓՈՐՁԵՑԵՔ»

4.

[Խմբագրական]

Ինչպէս անցեալ շաբթուան յօդուածին վերջին մասին մէջ ըսած էինք, անկարելի է վստահութեամբ ըսել թէ մեր այժմու շաբթուն իրօք շաբթուան այն օրն է զոր Աստուած նախ սրբեց. սակայն բաց աստի երկրիս գնդաձեւութեան պատճառաւ անկարելի է նոյն 24 ժամը սուրբ պահել աշխարհի ամէն կողմանց մէջ։ Շաբթապալանց այն վարդապետութիւնը թէ բացարձակապէս էական է սուրբ պահել շաբթուան ճիշդ այն օրը յորում Աստուած հանգստացաւ իւր աշխատութենէն՝ աւելի կը յարմարի այն հին տեսութեան թէ աշխարհ մեծ դաշտ մ'էր։ Այն տղէտ եկեղեցականը որ անգամ մը ըսաւ մեզ, «Մարդիկ կ'ըսեն թէ աշխարհ գնդաձեւ է, սակայն ես չեմ հաւատար», աւելի զիւրութեամբ կրնար Շաբթապալան լինել, վասն զի եթէ իւր դադարին ուղիղ լինէր, սուրբ օրը կրնար նոյն վայրկեանին սկսիլ եւ նոյն վայրկեանին վերջանալ բովանդակ աշխարհի վրայ։ Արդ՝ այդ օրը ժամ մը ուշ կը սկսի ի Կ. պոլս քան ի Վան, երկու ժամ ուշ՝ ի Լոնտոն քան ի Կ. պոլս, եւ հինգ ժամ ուշ՝ ի Նիւ Եորք քան ի Լոնտոն։ Փէքինի քրիստոնեան Շիքաղոյի քրիստոնէին սուրբ պահած 24 ժամուց միայն 11ը կը պահէ։ Եթէ էական պայման լինի շաբթուան այն 24 ժամը սուրբ պահել զոր, Աստուած նախ սրբեց, յայնժամ յայտնի է թէ ո՛չ Շաբթապալանք եւ ո՛չ կիրակին սուրբ պահող բազմութիւնք քրիստոնեայք կրնան զայդ ընել։ Նոյն 24 ժամը սուրբ պահելու միակ ճամբան պիտի լինէր տարբեր տեղեր տարբեր ժամու մէջ սկսիլ Սուրբ օրը։ Եթէ այդ օրը ժամ 12ին սկսի ի Վան, պարտի 11ին սկսիլ ի Կ. պոլս, 9ին ի Լոնտոն, 4ին ի Նիւ Եորք։ Եւ ո՞վ պիտի որոշէ թէ Սուրբ օրը ո՞ր քաղաքին մէջ պարտի սկսիլ ժամ 12ին։

Սակայն երկրիս գնդաձեւութենէն ուրիշ դժուարութիւն մը եւս կը ծագի։ Զուարճալի պատմութիւն մը կը պատմուի, որ թէեւ չինծու է հաւանօրէն, սակայն կը բացատրէ սոյն դժուարութիւնը։ Երիտասարդ մը օրիորդի մը ձեռքը կը խնդրէ, սակայն այս վերջնոյն հայրը, որ չէր սիրեր երիտասարդը, կ'ըսէ թէ իւր դուստրը յայնժամ կու տար նմա երբ երեք կիրակիներ մէկտեղ գային։ Այնպէս պատահեցաւ որ քիչ ժամանակ ետքը այդ տեղն հասան երկու նաւապետք որոց մին աշխարհի շրջանը կատարած էր արեւմուտքէն արեւելք ճամբորդելով եւ միւսը՝ արեւելքէն արեւմուտք։ Որովհետեւ առաջինը ճամբորդած էր այն ուղղութեամբ որ ըով երկիրը կը դառնայ իւր առանցքին վրայ, այդու օր մը շահած էր. իսկ միւսն օր մը կորսնցուցած էր։ Այսինքն՝ եթէ իւրաքանչիւրը ճիշդ մէկ տարուոյ մէջ կատարած էր ուղեւորութիւնը, մին 366 անգամ տեսած էր արեւուն ծագումը, միւսը՝ 364 անգամ, եւ իրենց երկիրը մնացողք՝ 365 անգամ։ Երկու նաւապետք կիրակի օր հասան հայրենիք, սակայն մեր յիշած գիտական իրողութեան վրայ տեղեկութիւն չունենալով, մին կ'ըսէր թէ այն օրը երկուշաբթի էր, եւ միւսը՝ թէ շաբթի էր։ Կը պատմուի թէ երիտասարդը կը յայտարարէ որ երեք կիրակիներ մէկտեղ եկած էին, եւ այսպէս կը յաջողի իւր ուղած աղջկան ձեռքն ստանալ։ Պատմութիւնն ստոյգ լինի

կամ ոչ, զիտական իրողութիւնը կը մնայ, եւ այդ իրողութեան է որ ուշադրութիւն կը հրաւիրենք։ Եթէ Քրիստոնէութիւնը իւր ծննդավայրէն սկսելով հաւասար արագութեամբ տարածուէր թէ՛ արեւելք եւ թէ՛ արեւմուտք, եւ ապա թէ՛ Անդղլայէ եւ թէ՛ Չինաստանէ մի եւ նոյն ժամանակ ներմուծուէր յԱմերիկա, յայնժամ անդղլացի քրիստոնեայք շաբթի պիտի կոչէին չինացի քրիստոնէից կիրակի կոչած օրը։ Այս պարագային մէջ Ամերիկայի նորագործք ինչպէս պիտի գիտնային թէ ո՞րն էր հանգստեան օրը։

Շաբթապալանք այնպէս կը ցուցնեն թէ իրենց առ Աստուծոյ Խօսքն ունեցած յարգանայ համար կ'ուզեն բառ առ բառ կատարել Նորա պատուէրները, սակայն ուրիշ կերպով նոցա դիւրն հանդէպ Աստուծոյ ոչ յարգական կը թուի մեզ։ Շաբթապալանց վարդապետութիւնն այնպէս կը ցուցնէ թէ անհուն Աստուածը բծախնդրութիւն կ'ընէ չնչին բաներու համար։ Զարմանալի իմաստութիւն կ'երեւի Աստուծոյ բոլոր պատուիրանաց մէջ։ Զենք կարծեր որ մեր Տէրոջ պատուիրանաց մէջ, զորս ինք կամ իւր ներշնչեալ աշակերտք տուած են, մէկ պատուէր կայ յորում իմաստութեան ապացոյց չտեսնուի, եւ մեր Տէրոջ Խօսքերուն մէկ մեծ յատկութիւնն այն էր որ Նա մարդոց ուշադրութիւնը կը հրաւիրէր իրաց ներքին նշանակութեան եւ անոնց խորագոյն հոգեւոր սկզբանց։ Գաւաթին եւ պնակին լուացումը, անանուխին, սամիթին եւ չամանին տասնորդը, Փարիսեցոց շաբթին արտաքին խստութիւնն այնպիսի բաներ էին որոց մեր Տէրը քիչ կարեւորութիւն տուաւ։ Շաբթապալանց վարդապետութիւնն արտաքին իրաց կարեւորութիւն տալու նոյն երեւոյթն ունի։ Զաւիազանց կարեւորութիւն կը դնէ այնպիսի բանի մը վրայ որ յիշաւի չունի կենսական կարեւորութիւն։ Շաբթապալանք կ'ըսեն թէ առ Աստուած հնազանդութիւնը կենսական կարեւորութիւն ունի։ Անշուշտ այնպէս է, սակայն չենք հաւատար որ Աստուած քրիստոնէական Եկեղեցոյ կը հրամայէ շաբթուան առաջին աւուր տեղ եօթներորդ օրը սուրբ պահել։ Եւ ինչո՞ւ այդպէս պիտի հրամայէ, քանի որ այն մեծ եւ բարի նպատակները որոց համար շաբթը սահմանուեցաւ՝ հաւասարապէս կրնան իրագործուիլ առաջին օրը սուրբ պահելով։

Վիճաբանութիւն չենք սիրեր, եւ քիչ անգամ կը մտնենք վիճաբանութեան։ Ինչ որ դրած ենք այն աւետարանական յարանուանութեանց նկատմամբ որք ջանացած են գործել Թուրքիոյ աւետարանական ժողովրդեան մէջ, դրած ենք մեծաւ մասամբ ցոյց տալու փոքր խնդրոց համար բաժանում ձգելու չարիքը եւ վնասը։ Մեր համոզումն այն է թէ այն կէտերուն մէջ յորս նոքա կը տարբերին մեզմէ՝ մենք աւելի մօտ ենք ուղիղին, սակայն կ'ընդունինք թէ այդ յարանուանութեանց եւս Աստուած կարեւոր դեր տուած է իւր Եկեղեցոյն յայլ երկրիս ունեցած գործոց մէջ։ Անոնց այդ երկրաց մէջ կատարած գործոց համար կ'ուրախանանք, մինչ կը կարծենք որ հոս բաժանում ձգելով տկարութիւն կը պատճառեն եւ այսպէս մեծ վնաս կը դործեն։ Սակայն մեզ կը թուի թէ Շաբթապալանց յարանուանութեան անհուն ամէն երկրի համար գրեթէ զուտ չարիք է։ Նոքա չեն

կրնար երբեք բանաւորապէս յուսալ որ քրիստոնէից մէկ բաւական մեծ մասն իրենց դարձունեն, եւ նոցա վարդապետութեանց միակարգիւնքը պիտի ըլլայ թեթեւցունելի լիւրակի աւուր սրբութիւնը։ Երբ բոլոր ուրիշ քրիստոնեայք այդ օրը երկրպագութեան եւ հանգստեան նուիրած են, սոքա առանց պատկառանաց կը բանան իրենց խանութները եւ կ'աշխատին։ Եթէ Հրէութենէ ի Քրիստոնէութիւն դարձողներէն ոմանց նման շաբթուան թէ՛ առաջին եւ թէ՛ եօթներորդ օրերը սուրբ պահէին, յայնժամ իրենց ընթացքը նուազ վնասակար կ'ըլար։ Եթէ կիրակի օր առեւտուր ընեն, ուրիշ քրիստոնեաներն եւս կը փորձուին պղծել այն օրը որ ըստ իրենց կարծեաց՝ շաբթուան Սուրբ օրն է։ Կրկին կ'ըսենք որ եթէ Շաբթապալանց տեսութիւնը կրնայ ո եւ է աղքատութիւն ունենալ, այն եւս պիտի ըլլայ նուազեցունել Սուրբ օրուան ընծայուած յարգը։

Շաբթապալանք իրենն իրենց համեմատութեամբ տեսնելու անկարողութիւնը կը ցուցնեն։ Էական խնդիրն այն է որ շաբթուան մէջ օր մը նուիրուի Տէրոջը։ Գալով օրուան՝ կարեւոր խնդիրն այն է որ բոլոր քրիստոնեայք միաբան նոյն օրը սուրբ պահեն։ Եթէ եկեղեցւոյն մէկ եօթներորդ մասը կիրակին սուրբ պահէր, մէկ եօթնեւորորդ՝ երկուշաբթին, եւ այսպէս ամէն մէկ եօթներորդը տարբեր օր մը սուրբ պահէր, յայնժամ մեծ չիօթութիւն եւ հոգեւոր վնաս յառաջ պիտի դարձնէր։ Այս նոյն չարիքները փոքրագոյն աստիճանաւ յառաջ կու գան եթէ Եկեղեցին փոխանակ եօթնի երկու կուսակցութեանց բաժնուի։ Մեզ կը թուի թէ վնասն այնքան ակնհայտ է որ լաւ դատողութեան տէր քրիստոնեայք, եթէ լիովին համոզուած չլինին իսկ թէ հանգստեան աւուր փոփոխութեան առաքելոց հեղինակութեամբ լինելուն ապացոյցը բաւական զօրաւոր է, տակաւին պարտք պիտի դրային համակերպիլ Եկեղեցւոյ սովորութեան։ Եթէ հանգստեան օրը որոշելու մասին եղած սխալմունքէն վնաս մը կայ, այդ ոչ չինչ է բաղդատմամբ այն վնասուն որ յառաջ կու գայ Եկեղեցւոյ մէջ բաժանում ձգելէ եւ մեր Փրկչին «որպէս զի մէկ ըլլան» աղօթքին կատարումը յապաղելէ։ Այս այնպէս պարզ կ'երեւի մեզ որ դժուարաւ կրնանք հաւատալ թէ ոմանց Շաբթապալանութեան դառնալուն տակ չկայ — յաճախ առանց իրենց գիտութեան — քիչ մը հակառակասիրութիւն, բնական յամառութիւն եւ նոր բան մը ըրած լինելու փափաք։ Սակայն քաւ լիցի որ չարաչար դատաստան ընենք։ Կը յուսանք որ եթէ ոք այս նիւթին վրայ տարակոյսներ ունեցած է, պիտի կարենայ ցրել զայնս եւ պարտաւոր չզգայ բաժնուիլ Քրիստոսի Եկեղեցւոյն հետեւողաց մեծ բազմութենէն եւ այն քրիստոնեայ եղբայրներէն ու քոյրերէն որոց հետ շատ տարիներ քրիստոնէական քաղցր յարաբերութիւններ ունեցած է։

Եթէ այս նոր վարդապետութիւնը քարոզողներ կան հոս, երանի թէ լաւազոյն գործով զբաղէին։ Գալով այնպիսեաց որք մարդոց կ'ըսեն թէ եօթներորդ օրը սուրբ չպահողները դժուար կ'երթան, մեզ այնպէս կը թուի թէ սոցա ըրածն հայոյութենէ քիչ տարբերութիւն ունի։ Ո՞վ է այն որ կը յանդգնի իրեն սեպհականել իշխանութիւնն ըսելու թէ երկինք չեն դացած գրեթէ ամբողջ քրիստոնէական Եկեղեցւոյ

հետեւողը, յորս են Եկեղեցւոյ ամէն դա-
րուց ամենէն սուրբ ուսուցիչը եւ առաջ-
նորդը, եւ հանգուցեալ սիրելիք անոնց որոց
կը խօսին:

Աստուած օգնէ ամենուս աշխատիլ Եկե-
ղեցւոյ խաղաղութեան, մաքրութեան եւ
միութեան համար, եւ իմաստութիւն տայ
մեր կարողութիւնները նոր իրել այնպիսի
իրաց որ էական են:

Ա. Բ. Բ.

ՆԱԽԿԻՆ ԳՈՐԾԻՔ ՏԱՆՁԱՆԱՅ

(Երեւան Բնակիչներ)

Պարսպապատ վաղեմի Նուրէմպէրկ քա-
ղաքին մէջ կայ հին դղեակ մը զոր Գեր-
մանիոյ Հայերի Պ. կայսրը շինած է ԺԱ.
դարուն: Դղեակին դրան մօտ կը բարձրանայ
դմէնէստեղի աշտարակ մը, զոր Հայերի
օրերէն շատ առաջ վայրենի ցեղ մը կա-
ռուցած է եւ որ դեռ կը կոչուի «Հեթա-
նոսաց Աշտարակ»: Նշանակութեան ար-
ժանի է որ Նուրէմպէրկի բարի բնակիչք
Հեթանոսաց Աշտարակին մէջ հաւաքած են
այն տանջանաց գործիները զորս իրենց
քրիստոնեայ անուանեալ նախահարք կը
գործածէին իրարու համար: Նմանօրինակ
գործեաց հաւաքածոյ մը եւս կայ Հոլան-
տայ մայրաքաղաքին, Հաակի, մէջ:

Մինչեւ իսկ այժմու մեքենագործ մը,
որ սովորած է մեքենագործութեան հրա-
շակաց, կը դարմանայ փայտեայ եւ երկաթ-
եայ այս բիրտ գործեաց մէջ տեսնուած
ղեւային ճարտարութեան վրայ. այն գործ-
եաց որք հնարուած են մարդկային մարմ-
նոյ ամէն կարելի տանջանք տալու համար:
Ասոնցմէ ոմանք տխուր հաճոյականութիւն
մը ունին, ինչպէս, ահալին տակառն որ
յատակ եւ կալարիչ չունէր եւ յորում գի-
նեմով կը փակուէր, կամ խոշոր ունիւն
որ կռուարար կնոջ լեզուին վրայ կը կախ-
ուէր: Սակայն այդ գործեաց մեծ մասն ան-
ողորմելի եւ վայրագ անդժութեան արդիւնք
են: Գործիներ կան դժբաղդ դատապարտե-
լոյն մօրթը քերթելու, աչքերը հանելու,
մասնները, լեզուն եւ ամբողջ մարմինը
ճմլելու, եւ բոլոր մկաններէն քաշելու
համար: Ամէն գործիք այնպիսի հնարիք
չինուած է որ անկարագրելի չարչարանք-
ներ տայ առանց մահ պատճառելու:

Հեթանոսաց Աշտարակին դռնապանուհին
կարմրագեղ եւ ժպտուն աղջիկ մ'է: Բա-
ցաւ մեղ մութ պահարան մը որ յորձանուտ
Փէկնից գետոյն վրայ կ'երկարէր: «Հոս է»,
ըսաւ, «Երկաթեայ Աղջիկը: Ինչպէս կը
տեսնէք, մարդու ձեւով եւ կանգուն դի-
քով երկաթեայ պատեան մ'է: Այս գործին
կը բացուի: Դատապարտեալը ներս կը
մտնէ: Յայնժամ պողպատեայ սրածայր բե-
ւեռներ դուրս կը ցցուին ներքին կողմէն:
Գործւոյն երկու մասերը կը գոցուին մար-
դուն վրայ, եւ կը սեղմեն զնա կամաց կա-
մաց: Ահ,» ըսաւ նա սարսաղով, «երբ
այլ եւս գործւոյն ներսէն ձայն չլսէին,
յայնժամ կը բանային տակը գտնուող փոք-
րիկ դռնակը: Ոչ ոք կը տեսնէր թէ ինչ
կ'ընար վարը գետոյն մէջ: Յայնժամ Եր-
կաթեայ Աղջիկը պատրաստ կ'ըլլար ուրիշ
դատապարտեալ մը եւս պատժոյ ենթար-
կելու:»

Հաակի հին բանտին մութ սենեկին
կաղնեայ տախտակամածին մէջ խոռոչ մը
կայ, ուր ջրոյ կաթիլով չարչարուելու դա-
տապարտեալ յանցաւորն այնպէս կը սեղ-

մուէր որ կարող չլինէր իւր մէկ մկանուն-
քը շարժել: Դժբաղդ մարդուն գլուխը կ'ա-
ծիլուէր, եւ առաստաղին մէջ գտնուող խո-
ղովակէ մը ամէն վայրկեան կաթիլ մը ջուր
կը կաթէր գլուխը վրայ: Մեր ծերունի ա-
ռաջնորդը իւր գլուխը կարեկցական զգաց-
մամբ շարժելով ըսաւ, «Երեք օր պէտք էր
այս կերպով մարդ մը սպաննելու համար:
Զո՛ւ կը չարչարէին այս եղանակաւ: Ոչ
այնչափ քաղաքական թշնամիները որչափ
այն մարդիկը որ իրենցմէ տարբեր կարծիք-
ներ ունէին, մանաւանդ կրօնական խնդ-
րոց մէջ: Սակայն հին ժամանակաց կը վե-
րաբերին ասոնք: Ամէնքս ալ բարի քրիս-
տոնեաներ ենք այժմ:»

Ճշմարիտ է թէ աշխարհ յառաջ դացած է
եւ Բրիտանիոյ քարոզութիւններն աւելի լաւ
ըմբռնելով այլ եւս չհանգուրժեր ֆիզիքա-
կան տանջանաց կիրառման: Սակայն այն
մարդը որ ներող ոգի չկրէր առ այնպիսիս
որ իրմէ տարբեր կրօնական դաւանանք
ունին, լաւ թող քննէ իւր սիրտը, մի գուցէ
քաղաքարաց միակերպութեան համար խիստ
միջոցներ գործածելու փափաքը գտնուի
հոն: Եթէ նա կարեկցութեան անարժան
մեղաւորներ համարի զմարդիկ լոկ այն
պատճառաւ որ նոքա իւր դաւանանքը
չունին, կը կրէ իւր նախահարք ոգին,
որք իրենց կարծրասրտութիւնը կը ցուցնէ-
ին: Չանալով իրենց հակառակորդաց դա-
դարարները փոխել տանջանաց գործեաց
միջոցաւ: Աշխարհ այժմ աւելի լաւ կը
հասկնայ զԲրիտանիոյ իսկ դո՛ւ:

ԺԱՄԱՆԱԿԻՍ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՈՐԻՆ

Աշխարհ յաճախ եղած է աւելի պատե-
րազմասէր, բայց ոչ երբեք աւելի ստուար
բանակներ ունեցած է քան այսօր: Մեծ
պատերազմունք տեղի կ'ունենան այժմ
աւելի երկար միջոց տալով քան յան-
ցելուն, բայց պատրաստի բանակը այն-
պիսի են որոց նման երբեք տեսած չեն
անցեալ դարու ռազմագէտք: Զինուո-
րական ոգին շատ չպատերազմիր, բայց
չարունակ զինուորներ կը կրթէ, կը սպա-
ռազինէ, վերստին կը սպառազինէ, շարժ-
ման մէջ կը դնէ, զօրահանգէսներ կամ
կեղծ պատերազմներ կը տնօրինէ, աւելի
բան կը ծծէ ազգին երիտասարդաց կորու-
վէն եւ կը վարժեցունէ ժողովուրդը խա-
ղաղութիւնն համարիլ զինադուլ եւ ոչ այլ
ինչ: Այժմ աշխարհի բանակը աւելի ստուար
են քան անցեալ դարու բանակը, վասն զի
նոցա կազմակերպութեան հիմունք փո-
փոխեալ են ի սպառ: Գաղղիական Յեղափո-
խութեան հետ եկաւ փոփոխութիւն բա-
նակաց կազմութեան եւ կազմակերպու-
թեան մէջ, որք ունեցած էին նշանաւորա-
դոյն ազգեցութիւն աշխարհի զինուորական
եւ քաղաքական պատմութեան վրայ: Գաղ-
ղիա այն զօրութիւնը զոր յանկարծ ի ձեռս
բերաւ երբ իւր բոլոր ժողովուրդը բանակի
մը վերածեց, հանեց բովանդակ Եւրոպայի
դէմ ենթարկելով զայն ճնշման: Գաղղիա-
կան բանակն եղաւ օրինակ եւ նորա զին-
ուորագրութեան եղանակը միթո՞տ: Այս-
պէս, ազատ ժողովուրդ մը, որ յօժարակամ
փոխակերպեցաւ մեծ բանակի մը, օրինակ
հանդիսացաւ մեծ բանակաց որք ցարդ կը
մնան իրենց վիճակին մէջ, կամ կ'արդեւն
ազատական սկզբանց մէջ յառաջդիմութիւ-
նը: Զինուորական միապետութիւնք պա-
հեցին զոր ինչ մերժեց Գաղղիա, եւ եւրո-

պական մեծ բանակաց մեծագոյն մասին,
եթէ ոչ ամբողջութեան, մէջ, բաց ի Գաղ-
ղիոյ, ազնուականաց դասը կը տիրապետէ
եւ գլուխացիք եւ միջակային դասը կը հնա-
զանդին:

Թէ ինչ մեծ եղած է փոփոխութիւնը,
յայտնի կ'ըլլայ երբ կը յիշենք որ ութսուն
տարի առաջ ի Ռուսիա արշաւելու համար
Նափոլէոնի հաւաքած զօրաց թիւը, 450,000,
այնպիսի ահագին կը համարուէր որ կը
նմանցուէր Բսերքսեսի առաջնորդած վիթ-
խարի բանակին: Եւ սակայն բանակը զոր
Նափոլէոն առաջնորդեց ի Ռուսիա, չէր
այնքան մեծ որքան Գաղղիա կը պահէ զի-
նուց ներքեւ այսօր խորին խաղաղութեան
մը ժամանակ: Միայն Գաղղիայէ ժողովուած
գաղղիական զօրաց թիւն է 325,000, սպայ
եւ հասարակ զինուոր, որոց վրայ գաղթա-
կանութեանց մէջ գտնուած զօրքերն եւս
բարդելով համագումարը կ'ըլլայ 600,000 -
ասկէ դուրս են պահեստի զինուորք, Գաղ-
ղիական բանակին դէմ կան 500,000 գեր-
մանացի զինուորք, կազմ եւ պատրաստ,
որոց ետեւը կը գտնուին պահեստիք, որովք
հանդերձ գերմանացի կիրթ եւ պատերազ-
մելու կարող զօրաց թիւը կը հասնի 2,200,
000: Միայն այս երկու ազգաց բանակնե-
րը կը բաղկանան առ նուազն 7,000,000
զինուորներէ որ ծառայած են իբրեւ զին-
ուորք եւ արժանի են կոչուիլ զինուորք, զի
ամբաւ ոյժ են: Եւրոպայի բոլոր ազգաց
մէջ Անգղիա միայն զերծ մնացած է իւր
զինուորաց թիւն աւելցունելու հարկէն:
Իւր բանակը տակաւին կը բաղկանայ կա-
մաւոր զինուորներէ. բայց թէպէտ անգ-
ղիական բանակը փոքրագոյնն է մեծ տէ-
րութեանց բանակներուն մէջ, եւ սակայն
զարմանալի կերպով կ'աճի նորա ոյժը բազ-
մատմամբ ոչ շատ հեռի անցելոյ հետ: Բրի-
տանական պատրաստի բանակը քան երկու
դար քիչ աւելի տարիք ունի: Սկսած է
նուազ քան 10,000 զինուորներով: Ամե-
րիկեան Յեղափոխութեան վախճանին, բրի-
տանական բանակը չէր բաղկանար շատ ա-
ւելի քան 110,000 զինուորներէ: Նափոլէ-
ոնեան պատերազմաց մէջ ունէր կատարեալ
300,000 զինուոր: Այն աւուրց սովորու-
թեան համեմատ մեծապէս իջաւ թիւը երբ
խաղաղութիւնն եկաւ, եւ յաւի՛ն 1820 նո-
րա պատրաստի զօրաց թիւն էր իբր 90,000:
Այսօր բրիտանական բանակը կը բաղկանայ
240,000 զինուորներէ, բայց ի նշդկաստա-
նի եւ գաղթականութեանց գունդերէն,
պահեստի զօրքերէն եւ կամաւորներէն:

Միացեալ Նահանգք զերծ են զինուոր-
բազմացունելու հարկէն, բայց ժողովրդեան
մէջ այժմ կարի յոյժ կարեւորութիւն կը
տրուի զինուորաց թիւն աւելցունելու
խնդրոյն քան երեսուն տարի առաջ. ար-
դիւնք քաղաքական պատերազմին: Յամիւն
1860, պատերազմի մէջ ծառայութիւն մա-
տուցանող մարդը նշանաւոր կը համարուէր
ժողովրդեան մէջ: Այսօր ամէն տեղ հնար-
է հանդիպիլ հինաւուրց զինուորի: Միաց-
եալ Նահանգաց զօրաց վրայ յաւելումը որ
եւ իցէ երկրի դէմ թշնամութեան նշան-
չապարի համարուիլ: Միացեալ Նահանգք
ի պատրաստի ունին թոշակաւոր 40,000
պատերազմիկներ նաւատորմի եւ ծովային
զինուորաց մէջ, եւ ոչ ուրուք ազատու-
թիւնն է ի վտանգի: Մեծ բանակը եւ ոչ
մեծ պատերազմունք են պայմանք ի-
րաց որ շատ ուսանողաց սիրական առածը
կը հերքեն: Թերեւս մեծ բանակաց մեծ

ծախքերը պատճառ պիտի ըլլան խաղաղութիւնը պահպանելու:

ՍՅԵԱՄՈՐԹԻՅ ՍՆԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ամերիկայի Հարաւային Նահանգաց սեւա-մորթին համար ամէն բան նշան եւ նշանա-կութիւն ունի: Գրեթէ չէք կրնար չար-ժիլ առանց սնապաշտութեան մը հանդի-պելու: Մութը կոխելէն ետքը մոխիրը վերցուր, նա կը հաւատայ թէ մահ կը բե-րես տան մէջ: Գիշերը հասնելէն ետքը աղբ թափէ դռնէն դուրս, ատոր հետ դուրս կ'աւելն ընտանեաց հարստութիւնը: Կաթ թափէ գետինը, կովերուն կաթը կը ցամբի: Եթէ տնէն դուրս ելլելէք ետքը պատահի որ ետ դռնալու պէտք ունենաս, դարձեալ ճամբայ ելլելէք առաջ նստէ, թող ըլլայ մի միայն վայրկեան, եթէ ոչ՝ ապարդիւն կ'ըլլայ ճամբորդութիւնդ: Բուին ճիշդ մահ-ուան նշան է, ինչպէս եւ հաւիտեան թռչնոյն երգը՝ եթէ լսուի բնակարանի մը մօտ: Բայց անտառին մէջ չունի վնաս: Սպաննէ մողէս մը, եւ անոր ընկերը կու գայ կը համրէ ակոսներդ եւ դու անշուշտ կը մեռնիս: Շան ոռնալը նշան է թէ պիտի մեռնի ընտանեաց անդամներէն մին, սոյն չարիքը կը պատահի նաեւ երբ հաւը կար-կաչէ: Այսու ամենայնիւ կրնայ չարիքէն խոյս տրուիլ եթէ այս վերջին պարա-գային մէջ անմիջապէս սպաննուի հաւը, — միւս եւս եւ պարզ օրինակ Սատա-նային աքաղաղ զոհելու սովորութեան առ ի քառութիւն: Եթէ մեռեալի մը աչուքնե-րը չեն գոցուիր, կը դիտեն նոյն ընտան-եաց անդամներէն մին որ նա եւս չուտով պիտի մեռնի: Երբ գերեզման մը կը փորուի, գործածուած բրիչները, եւ այլն, պէտք է դիշերը դուրսը թողուլ, եթէ ոչ չուտով ուրիշ մեռեալի համար գործածելու պէտք պիտի ըլլան: Եւ հարկ չէ վախնալ թէ պի-տի գողցուին, վասն զի գողը ինք իւր գլու-խը պիտի բերէ դատապարտութիւնը: Փայ-տատը (շափ) տնէն ներս տանիլը մեծ դժ-բաղդութեան գուշակ է, ինչպէս կ'ըսէ պա-ռաւը, եւ թռչնոյ մը պատուհանէն կամ դռնէն ներս թռչիլը անշուշտ աղէտ կը բե-րէ: Եթէ ձեռքդ կեռայ, փայտի վրայ չի-ն դայ, եւ դիր գրպանդ, եւ ստակ կամ պարգեւ պիտի ընդունիս: Եթէ աչքդ խա-ղայ, պիտի լաս ընդ հուպ: Եթէ օձ մը կը փորէ ճամբադ, զգուշացիր թշնամեացդ կողմէ տեղի ունենալու վնասներէ, որոց դէմ կրնաս պահպանուիլ եթէ հալածես օձը եւ սպաննես զայն: Անասնոց զստին յօդ-ուածոյ փոքր ոսկրը եթէ գրպանի մէջ կրուի, յուռութք (բլեթ) է չարակնու-թեան (հաւաք, պիւն) դէմ առ հասարակ, եւ յօդացաւութեան դէմ ի մասնաւորի: Եթէ թռչունը քու մաղդ գործածեն իրենց բոյնը շինելու, գլխացաւ պիտի ունենաս մինչեւ որ ձագերը փետրաւորին եւ թռչունը թո-ղուն բոյնը: Հասարակ բան է որ երբ փոք-րիկ սեւամորթ մանկունը միասին խաղա-ցած ատեն անոնցմէ մին ծառի բարակ ճիւղով թեթեւ վէրք մը տայ ուրիշի մը եւ գոչէ յաղթական կերպով, «Ահա վիրա-ւորեցի զքեզ», վիրաւորուողը կը պաղատի անոր որ հարուածն ընդունող նոյն տեղոյն երկրորդ անգամ զարնէ նոյն ձեռքով: Ձեռ-ուքները գլխուն վրայ դնելը նեղութիւն դիպել է: Աղ նետել կրակին վրայ՝ զքեզ կոռոյ կը գրգռէ մերձաւորիդ եւ ամենա-սիրելոյդ հետ: Մնապաշտ սեւամորթը երբ ետ դռնայ մի եւ նոյն ճամբէն, խաչածեւ

մը կը դէ է իւր ոտքով եւ կը թքնէ վրան, եթէ ոչ՝ կը հաւատայ թէ ճախորդութիւնը անշուշտ պիտի պատահին իրեն երբ յաջորդ անգամ անցնի այն ճամբէն: Դատարկ որ-րան օրելը չարիք կը բերէ մանկիկին: Եւ եթէ մանուկ մը ակոյայ հանած ժամանակը հայելին նայի, դժուար կը հանէ ակոսն: Տախտակամածին վրայ պառկած մանկան վրայէն անցնելով՝ մանուկը փոքր կը մնայ եւ կ'ըլլայ փափկակաղմ: Եթէ մանուկը ծեծուի աւելով, բոլոր իւր կենացը մէջ անպիտան կ'ըլլայ: Ով որ կատու կը սպան-նէ, այլ եւս կը զրկուի իսպառ յաջողութե-նէ: Եւ այն դժբաղդը որ հայելի կը կոտրէ, թող սպասէ եօթը տարի նեղութիւններ կրելու: Սեւամորթը կը հաւատայ լուսնին, եւ իւր կենաց բոլոր գործածութիւնները լուսնին երեւոյթներուն կը յարմարցունէ: Եթէ իւր խոզը մորթէ լուսնի երկ-րորդ կիսամասէն, անոր միսը սանին մէջ կը կծկի հետզհետէ եւ կը չքանայ: Եւ սա-կաւաղէպ չէ որ սեւամորթ խոհարար մը մսին անյայտացման վրայ մեկնութիւն մը տայ ըսելով, «Անշուշտ այդ միսը մոր-թուած է լուսնին երկրորդ կիսամասէն»:

ԱՅԼԵԻԱՅԼԲ

Ամերիկայի Ֆիլադելֆիա քաղաքին ի-տալական թաղին մէջ մօտերս ծնած է մա-նուկ մը որոյ ուղեղին թասը թափանցիկ է: Տղին դանկին վերին մասը չկայ, եւ ուղեղը կը տեսնուի յստակ, իւր վրայ ու-նենալով թափանցիկ նուրբ թաղանթ մի-այն: Ուղեղն ըստ երեւութին է կատար-եալ եւ կը գտնուի իւր պատշաճ տեղը: Մանուկը չունի ճակատ: Գայն ծածկող ոսկրը վերի կողմէն կտրուած է ձուի մը ծայրին նման՝ ականջներէն մինչեւ յօնքե-րը: Որչափ որ կրնայ հասկցուիլ հարեւան-ցի հետազոտութեամբ մը, ուղեղին ներքեւ եւ շուրջ գտնուող բոլոր երակք իրենց բնական վիճակին մէջ են: Ուղեղին գոր-ծողութիւնը լաւ մը կը տեսնուի ինչպէս նաեւ ուղեղին հատորները իրարմէ բաժնող թաղանթը: — Մարդոց ձեռագործներուն մէջ հաւա-նականապէս չկայ ոսկի թերթին չափ բա-րակ բան: Յետին աստիճան բարակ է այն եւ օգոյն չափ թեթեւ: Ոսկւոյ կակղու-թիւնը եւ կոռակականութիւնն են երկու հակառակ յատկութիւնք նշանակելի աստի-ճանաւ, որք կարելի կ'ընծայեն գործողու-թիւն մը որով ի փոշի պիտի վերածուէր որ եւ իցէ ուրիշ մետաղ: Թերթից թանձ-րութիւնը զանազան է: Ոմանք կ'ըսեն թէ նրբագոյն թերթն ունի մէկ մատնաչափին 250000 թանձրութիւնը: Այնքան կը նրբա-նայ ոսկին որ թերթը կ'ըլլան թափան-ցիկ: Բայց փոխանակ ոսկւոյ գեղեցիկ դե-ղին գոյնին, զոր կը համարուի թէ ունի ոսկին երբ լոյսին կը բռնուի, կ'երեւի ձոխ մթին կանաչ գունով: — Ի Միացեալ Նահանգս երեք գործա-րանք տարին 300,000,000 հաւկիթ կը սպա-ռեն բնասարկեալ թուղթ (albumen paper) շինելու համար ի պէտս լուսանկարչութեան միայն: — Անցեալ տարի ի Գաղղիա 3,741 դիւ-կիզութիւն կատարուեցաւ: Գերմանիոյ դի-ակիդարանաց վրայ երեք նորեր եւս աւել-ցան 1891ին: Իտալիա ունի 21 դիակիդա-րան, որոց ոմանք կրնան փոխադրիլ աստ եւ անդ:

— Տեղափոխական թռչունը չեն անցնիր Միջերկրականի նեղագոյն մասէն: Բայց քննուելով այն կէտը ուստի նոքա կ'անց-նին, հասկցուած է թէ այն էր ժամանակաւ յիշեալ ծովուն նեղագոյն մասը: Այսու կը ցուցուի թէ ինչ գորաւոր են ժառանգեալ սովորութիւնք: — Ուռուցումը փրկարար հրաշքներ կը գոր-ծէ Հիւսիսային Ալբրիկէի մէջ: Ալճերիոյ հողին իւր կէսին մէջ, որ ունի 330,000 քառ. մղոն տարածութիւն եւ է Սահարայի սահմանազլխոց վրայ, յաջող մշակութիւն կ'ըլլայ արդեսեան ջրհորոց միջոցաւ ոռոգ-մամբ: Այժմ աւելի քան 13,000 այգիսի ջրհորներ կան հոն որ կը գործածուին այդ նպատակաւ: Այս ջրհորներուն խորութիւնն է 735 մինչեւ 400 ոտք: Անոնցմէ հոսող ջուրը կը հաւաքուի ընդունարանաց մէջ, որոցմէ խողովակաց միջոցաւ կը բաշխուի հողերուն: Կը հաշուուի թէ 96,000,000 ար-տավար կամ 19,000 քառ. մղոն հող մշա-կելի վիճակի վերածուած է այս կերպով, եւ ամբողջովին կը մշակուի այժմ: Շնոր-հիւ այս անօրինութեան Ալճերիա վերած-ուած է գինեւէտ երկրի, հին անապատին իւր 480,000 արտավարը այգիի փոխար-կուած լինելով: — Փերուէ այնքան առատ քարիւղ կ'ելլէ որ գլխաւոր հորերէն մինչեւ ծովեզր խո-ղովակներ շինուած են: Կը կարծուի թէ Փերու չուտով կարող պիտի ըլլայ հայթայ-թել Հարաւային Ամերիկայի բոլոր ծովեզրե-կայ տեղեաց հարկաւոր քարիւղը: — Ծափոնցիք չեն բռնուիր կարմրախտէ, եւ ոչ ծաղկախտէ, որ երբեմն շատ կը պա-տահէր անոնց մէջ: Սա նուազած եւ գրեթէ արմատախիլ ջնջուած է Ծափոնցոց յօժարա-կամ պատուաւորմամբ: Ի Թուրքիոյ, որ 100 քառ. մղոն տարածութեամբ ընդարձակ քաղաք է, մահ կը պատահի միայն 20 առ հազար: — Ի Միացեալ Նահանգս կուրաց չարժա-կան երեք մատենադարան կը գտնուի: Մին է ի Պրուքլին: Այս մատենադարանը կը պարունակէ 300 հատոր դիրք, ամէնքն ալ քաջածանօթ: Հոն կը յաճախեն 500 կոյրեր: Կոյրերու համար տպուած մէկ գիրքին գինն է իւր 10 տուար: — Առաջագրուած է հետադրական ընդ-ծովեաց պարան մը դնել Կասպից Ծովուն մէջ: — Կ'ըսուի թէ 20,000 տեսակ թիթեա-նիկներ կան, որոց երկու երրորդին զըր-ուած են անուններ: — Փղին հոտառութեան գործարանն այն-քան սուր զգայնութիւն ունի որ կենդա-նին վայրենի վիճակին մէջ իւր թշնամեոյն հոտը կ'առնու 1,000 եարտա հեռուանց: Եւ ջիղերն այնքան զգայուն են որ ամենա-մանր բան մը կրնայ գտնել եւ վեր վեր-ցունել իւր պատիճին փափուկ ծայրով: — Երկու տարի առաջ մէկ լրագիր ան-գամ չէր գտնուեր ի Պարսկաստան: Բայց այժմ տասներկու հատ կը գտնուի եւ թուրքերէն, պարսկերէն եւ արաբերէն լեզուօք խառն, մերթ ընդ մերթ ոռոսե-րէն կամ գաղղիերէն բառերով եւս: Այսու ամենայնիւ այդ լրագիրը շարունակ աղբե-ցութիւն եւ յարգ կը ստանան:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԲ

ԳԵՂԵՑԻԿ ԻՐԵՐ

Գեղեցիկ է այն ճաճանչ, Որ ցողերու մէջ կը փայլի:

Գեղեցիկ է այն ժողովրդ ,
Երբ արտասուեաց մէջ կը ծըլի :

Գեղեցիկ է այն «աղեղ»
Որ կ'երեւի ամպոց ծոցիկ :

Ինչպէս վերջոյ մէջ բացուող վարդ
Ոչ մի ծաղիկ կայ գեղեցիկ :

Գեղեցիկ են այն կեանքեր ,
Որ փոթորկաց մէջ կը ծաղկին :

Գեղ , գոյն ունին ցաւոց մէջ ,
Չոր երկրի մէջ ալ կը ծաղկին :

Գեղեցիկ է այն գէմքը ,
Որ սեւ օրեր զուարթ կը շողայ ,
Ինչպէս աստղ մը մութ աստին
Ձինջ լըծակին մէջ կը լողայ :

Գեղեցիկ են եւ անոյշ
Գիշերուան մէջ թռչող երգեր .
Յաւած սրաէն բարձրացող ,
Ա՛հ , գեղեցիկ են այն «Փա՛ռք»եր :

Գեղեցիկ են թէ զերդ մօմ
Լոյս կու տաս՝ երբ այրիս վառիս .
Թէ խուսկի պէս կը բուրբաւ ,
Մինչ կը մըխաս ու կը սպառիս :

Գեղեցիկ է վերջալոյս
Գիշերուան մութ դրանց քովեր .
Գեղեցիկ է արդարին մահ —
Անմահութեան լոյսին ըստուեր :

Ա. Կ. ՊԵՏԻԿԵԱՆ

ՕՐԻՈՐԴԱՅ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ Ի ՄԱՐԶՈՒԱՆ

Իգական սեռին կրթութեան եւ դաստիարակութեան խնդիրն ի վաղուց քաղաքակիրթ երկրներու մէջ արձագանգ կը գտնէ : Զգալի է արդ ամեն ուրեք կանանց դաստիարակութեան աւագ կարեւորութիւնն : Զգիտեմ ի՞նչպէս կը շարժի գրիչն այն անձանց որք անկարեւոր եւ աւելի դարձանալին այն է որ , վտանգաւոր կը հռչակեն զայն : Սակայն ծիծաղելին այն է թէ նուաւ տացնելով զայն որոյ հետ ապրելու սահմանուած են՝ երջանիկ ըլլալ կ'երեւակայեն : Յարմար է թերեւս յիշել աստ իգական սեռին դաստիարակութեան բուռն ջատագովներէն մի ականաւոր անձնաւորութեան սա խօսքը . «Աւելի կ'ընտրեմ կատուիկին հետ ապրել քան թէ անկիրթ կնոջ մը հետ» : Թողունք իգական սեռին կրթութեան անպէտ լինելուն վրայ դառնացողներն իւրեանց ցնորից գահավիժին գագաթը , եւ մեք լոյս խնդրողներս դարձնեմք մեր ակնարկներն զէպ ի լուսոյ փարոսներն , ուստի պիտի ցայտեն գիտութեան լուսոյ շողաւիղներ մտաւոր հորիզոնէն սպառնալու լանջելու ազդեցութեան մութ ամպերն : Այո՛ , դարձնենք մեր աչերն կրթական համաստեղութեանց , դպրոցներու , մանաւանդ իգական սեռին յատուկ դպրոցներու , որք պիտի արտադրեն կրթեալ օրիորդներ : Աւելորդ է ինձ աստ աղջկանց կրթութեան կարեւորութեանը վրայ խօսիլ : Զայդ պատշաճապէս կը ցուցնէ իմէ՛ Մարգէնի սա ասացուածը , «Աղջիկներ կրթել ամեն մէկ տան մէջ դպրոցներ բանալ է» , որ արձագանգ դտաւ Պէրպէրեան էֆ֊ի բերնին մէջ . զայդ կը ցուցնէ նաեւ Լապլեյի սահմանու եւ պրանչէլի բացատրութիւնը . «Միայն մեծցնել մեծցնել է միակ մարդ որ ոչինչ կը թողու իւր ետեւ . մի կին կրթել սերունդներ պատրաստել է» : Յաւալին այն է որ իգական սեռին կրթութեան յատուկ բարձր դպրոցներ յոյժ քիչ են առ մեզ :

Սակայն այժմու դպրոցաց մէջ ի գաւառս

նախանձելի վիճակ մը ունի Մարգուանու Օրիորդաց Ամերիկեան Վարժարանն , որ ամեն տարի օտարադէի եւ տեղացի մեղուական վարժուհեաց շնորհիւ շրջանաւարտներ կ'ընծայէ աղգին : Այս տարի ըստ Լատինաց յուլիս 2ին սկսան վարժարանիս քըննութիւններն : Ամսոյն 4ին տեղի ունեցան Նախապատրաստական աշակերտութեանց մարմնամարզական խաղերն , որոց վասն հոժ բազմութիւն խոնուած էր դըպրոցին սրահին մէջ : Ահա յանկարծ երգեհոնին ձայնն ցունց տուաւ ամենուն : Հանդիսականք սկսան ակնպիշ հայիլ սրահին կից սենեկին դրան , ուստի կը յառաջանային սպիտակազգեստ օրիորդներն՝ իրենց մէջքը կարմիր շղարչէ գօտի մը թոյլ կերպով կապած : Կը յառաջեն , սակայն ձայնի երեւէջներուն համեմատ փոխելով իրենց ոտքերն , կը սկսին հազարումէկ տեսակ դարձուածներու : Ի՞նչ ձկուն մարմին . որպիսի հիւսնալի օրօրումն գլխոց . դիւրաշարժ թեւերն շրջաններ կ'ընեն աջ , ահա , վեր , վար : Շարժմանց մին միւսին կը յաջորդէ , բայց մի՛շտ կանոնաւոր , մի՛շտ շնորհալի . վերջապէս իրենց խաղերն աւարտելով ներկայից ծափահարութեանց ալեացը մէջէն անհետացան : Յրուեցաւ նաեւ ժողովուրդը՝ ժամ 2ին շրջանաւարտ օրիորդաց հանգիստին հրաւիրուած ըլլալով :

Որոշեալ ժամն հնչեց . մեծ բազմութիւն մը լեցուց սրահը այնպէս որ ըստ գաւառական առածին , «ասեղ ձգելու տեղ չկար» : Եւ ահա կէս տասնեակ համադգեստ կոյսեր , իւրեանց ընկերուհիներէն շրջապատուած , զալով նստան իւրեանց օրոշեալ տեղն , իրենց գալուստը ծափահարութեամբ ողջունող հանդիսականաց գլխու խոնարհութիւն մը ընելէ յետոյ : Սանուհիք յօանկայս գեղգեղեցին մի եղանակ : Ապա շրջանաւարտ օրիորդներէ մին , Օր . Սրբուհի Շիրինեան , մենամուտք մը անելէ յետոյ ի բեմ բարձրացաւ եւ հայաբարբառ ճառեց կրից եւ ուսմանց վրայ , յայտնելով թէ կիրքեր կրթութեամբ կ'ազնուանան : Յետ Հայերենին դրախտանուագ , Անգլերէնն եկաւ հնչել մեր ականջներուն , որով բարբառեցաւ Օր . Փայլածու Պապանեան համաշխական կրթութեան (Symmetrical education) վրայ , բացատրելով որ մարմնական կրթութիւն պէտք է մտաւոր բարեք կրթութեան համար , ըստ առածին թէ «առողջ միտք յառողջ մարմնի» : Չորս օրիորդներ քառերգ մը (Quartet) երգեցին , յետ որոյ ճառեց Օր . Լուսիա Գ . Մանուկեան՝ Շիրմասի բարբառով , որոյ աւելի փափկութիւն մը տալով նկարագրեց «Բնութեան գեղեցկութիւնն» (ظرافت طبیعت) մի այնպիսի եղանակաւ որ բնութեան գեղեցկութեան անզգայ եղող մը իսկ մեծ հաճոյք պիտի զգար : Զուգերգ (Duet) մը նուագեցին , բայց նուագէն աւելի ներդաշնակ սկսաւ հնչել կրկին Միլթընի լեզուն : Բառեր ճառախօսին բերնէն մի ըստ միովէ կը թռչին օդին մէջ . այսպէս շնորհալի եղանակաւ մը թուեց մտաց դանձերն Օր . Ռեբեկա Ալթունեան , աւելի ծանրանալով երեւակայութեան վրայ , Ինչպէս սկսելու նոյնպէս վերջացնելու պատիւն Հայերենի էր տրուած , Օր . Բրաբիոն Մ . Գրաճեան նկարագրեց թշուառութեան ձիււղն եւ զթոյ հրեշտակն : Թշուառութեան այնպիսի սրտաճմլիկ եւ քստմնելի տեսարաններն ներկայացուց որ ներկայից ոմանք չկրցին զսպել մի քանի արտասուեաց կա-

թիւներ . զթոյ հրեշտակն եւս ներկայեց յանձին Բրիտտոսի . եւ ապա դառնալով վարժուհեաց , աշակերտութեանց եւ դպրոցական յարկին , «Մնայք բարեա՛ւ» մրմնջեց մի այնպիսի բեկբեկեալ ձայնիւ որ ներկայք պահ մի անշշուշ մնացին կարծես : Յետոյ շրջանաւարտ օրիորդներն բաժանման երգն (parting song) երգեցին մայրենի բունէն կորզուած թռչնիկներու նման : Պատ . Մր . Բիկզ ի դիմաց ուսուցչութեանց բաժնեց վկայականներն յորդորելով զնոսա դործել ըստ Աւետարանին :

Կը շնորհաւորենք եւ մեք զշրջանաւարտ օրիորդս որ նման հինգ իմաստուն կուսանաց գիտութեան ջանն ի ձեռին կ'երթան լուսաւորել տգիտութեան ամեն մութ խոռոչներն , մաղթելով որ յար եւ յարաժամ , յամենայնի եւ ամենեցուն ձեռնուու լինին , որպէս զի համայնից Հայրն ալ վերէն երկինքէն ձեռնուու լինի նոցա :

Մարգուան 804, 2000 Ե. ԱՐՄԱՆԵԱՆ

ՔԱՅԼ ՄԸ ԵՒՍ ԴԷՊ ՅԱՌԱՋ

Կիրակի օր , յուլիս 10 , հոգեւոր հանդէս եւ գովաբանական պաշտամունք մը կատարուեցաւ Արեւելեան Որբանոցի մատրան մէջ , ուր հաւաքեալ էր հաւատացելոց խոռոչներամ մի բազմութիւն : Որբանոցին հաստատման 17րդ տարեդարձն էր սոյն հանգիստին նիւթ : Բարոյին բնաբանն էր Յոբայ խօսքը . «Տէրը տուաւ» : Տնօրէնը ցոյց տուաւ թէ անցեալ 17 տարեաց մէջ հաստատութեան վայելած իւրաքանչիւր բարեաց վրայ դրուած է , Տէրը քա՛հա , եւ ուստի փառք եւ պատիւ լով ամէն բարեաց Պարգեւողին կը պատկանի : Ապա ցոյց տուաւ թէ քանի որ զորինչ ընդունած ենք Տեառն պարգեւն է , ուստի պէտք է մեծ յարգ եւ արժէք դնենք նոցա վրայ եւ պէտք չէ անարգենք , թէեւ թուին փոքրիկ եւ աննշան , զի արքայական պարգեւներ են նոքա : Ի վերջոյ հետեւցուց թէ պարտիմք խոնարհ , երախտագէտ եւ շնորհակալու ըլլալ եւ միշտ Տէրոջ ասպաւինիլ , առանց որոյ ոչինչ կարեմք ընել : Յանձնաժողովոյ նախագահ Պատ . Ա . Մոմճեան ցոյց տուաւ թէ երբ մեր նպատակը ուղիղ են յաջս Աստուծոյ , անպատճառ յաջողութիւն պիտի գտնենք : Որբանոցին անցեալէն դայս ապացուց , եւ յետոյ Մարգիս էֆ . Կարապետեան հակիրճ բայց ազդու բանիւք ցոյց տուաւ թէ առաջի Աստուծոյ եւ մարդկութեան ամենավեհ դործն է բարձրացնել զանկալ մարդկութիւն : Ապա սանունք եւ սանուհիք երգեցին հետեւեալ երգը .

Ի՞նչ են այս մեր ցնծութիւններ ,
Ի՞նչ են այս մեր ուրախ երգեր .
Ինչո՞ւ այս օր հոս ենք եկած
Փառաբանել Տէրն մեր Աստուած :
Զի տասնեակօթը տարիներ
Պահեց , օրհնեց , օգնեց մեզ Տէր :

Հանգանակն երգելէ եւ վերջին օրհնութիւնն ընդունելէ ետեւ հանդիսականք հաւաքուեցան սրահ մը ուր կային փոքրիկ աթոռներ եւ նոցա առջին սեղաններ : Այս է մեր նոր մանկապարտէզն — քայլ մը եւս զէպ յառաջ — որոյ ուսուցիչն է Օր . Ա . Իշխանեան , ընթացաւարտ Միս Նէլլի Պարթէթի վարժարանին ի Զմիւռնիա : Մանկապարտէզին բացումն կատարուեցաւ մանկանց մի երգով որ այսպէս կը սկսէր եւ կ'աւարտէր .

«Թէեւ փոքրիկ եւ չնչին ,
Բայց բարեկամ եմ Փրկչին» :

Աղօթքով նուիրուեցաւ այս «Մանկանց Դրախտը» առ Բարեկամն մանկանց որ ըսած է, «Թոյլ տուք մանկուոյդ դալ առ իս» Մաղթենք որ Տէրն յաջողէ Արեւելեան Որբանոցին սոյն նոր ձեռնարկն ալ ի փառս Իւր եւ ի փրկութիւն հոգւոց։ Արեւելեան Մանկապարտէզն պիտի ընդունուին 3-7 տարեկան մանչեր եւ աղջիկներ, որբեր եւ զիշերօթիկ ու ցերեկեայ թռչակաւորներ։ Վասն բանակցութեան պէտք է զիմել առ Տնօրէնութիւն։

Պրոքսա

Գ. Պ.

13 յուլիս 1892

ԴԱՐՁԵԱԼ ՍԵՒ ԹԵՐԹ ՄԸ

Ան երկրորդ հեռուէն պիտի տեսնես, բայց հոն չպիտի մտնես։ Բ. Օր. 1. Բ. 52:

Դեռ ամբողջ տարի մը իր ընթացքը չաւարտած՝ դառն կսկիծով անապոստոս մահուան դոճ տուած էինք արդէն երեք երիտասարդներ, որոց ամէն մէկն ալ իրենց շրջանակին մէջ նշանաւոր լինելու կոչումն ունէին։ Դեռ անոնց առթած կսկիծը չվերջացած եւ մեր սրտերու ծխացող հոլը չմարած, ահա երկու ընտիր ու կարեւոր երիտասարդներ, մին տխուր արկածով մի եւ միւսն թողաւտով, բաժնուեցան ի սպառ բազմաց սրտին մէջ վշտի եւ կսկածանաց ծխացող հեռքեր թողլով։ Չկարծուի թէ սեւ թերթեր գրելու մասնաւոր հաճոյք մի կը գլխաւորէ Ո՛չ, հերիք է արդէն որ մենք կը մխանք, չէի ուզեր մեր կսկիծներու ուրիշներն ալ մասնակից ընել, բայց սիրելւոյ մը վերջին կտակն է այս, զոր կատարելու խոստումն ըրած ըլլալով անհաւատարիմ լինելէ խոյս տալու համար ստիպուած եմ այս տխուր տողեր գրել, որ օգտուէտ խրատներ ալ ունին թերեւս ոմանց համար։

Ահրուն է՛ք. Ա. Պոյաճը, ծնած օրէն հօրմէ զուրկ, զթոյ ու ողորմութեան կարօտ վիճակի մը մէջ մնած ու մեծցած էր։ Պատանեկութեան ատեն իւր մօր հետ ի Մալթիա փոխադրուելով հոն պանդխտացող քեռայրին խնամօք նախապատրաստական կրթութիւն մի ստանալէ յետոյ Թրքաց Մէթրէպի Րիւշտիյէն զրուելով յաջողակութեամբ աւարտեց իւր ընթացքը։ Յայնժամ լաւ կերպով ուսած էր Թրքերէն, Պարսկերէն եւ ասորիական մ'ալ Արաբերէն։ Բայց այդչափով դոճ չհղաւ։ Քափուէին կղեր մի ծանօթ էր անոր ձիրքերուն եւ փափաքներուն, եւ միջնորդելով Պէյրութ ասորի կաթողիկոսի զպրօքը զրկեց զայն, ուր նա երկրորդ ընթացք մը եւս աւարտելով առաւել զարգացող Արաբերէնն, եւ խօսելու, գրելու եւ թարգմանելու չափ սորվեցաւ նաեւ Ասորերէն։ Ոչ միայն սուր մտքով մի եւ զօրաւոր յիշողութեամբ օժտեալ էր, այլ նաեւ աշխատասէր էր։ Բաւ էր որ սրտէն ուսանիլ բան մի, սա այլեւս չէր պրծեր իւր ձեռքէն։ Երբեք եւ ընկճիլ չէր գիտեր, վեր ի վերոյ ուսմամբ դոճ չէր լիներ, ինչ որ ուսանէր անոր փիլիսոփան կը լինէր կարծես, ամէն ինչ հիմնական եւ լման ուսանիլ իւր փափաքն ու սկզբունքն էր։ Դասաւանդաց քիչերն կրնային անոր հետաքրքիր միտքն յագեցունել, զպրօքական ընթացքին մէջ միշտ առաջիններու շարքէն էր, քանիցս մրցանակներ ընդունած էր եւ վերջին զպրօքի մէջ դափնի պսակ զրուած էր գլխին։ Պէյրութէն հոս վերադառնալով քանի մը տարի վարժապետեց, բայց խարբերեցին յԱմերիկա քաղաքը

հոսանքը զայն ալ քաղաքը։ Երբ Պոլիս հասաւ, Ռոտոսթոյնը ծանօթանալով անոր Թրքերէնի մէջ ունեցած քաջ հմտութեանը, 6-7 ոսկի ամսականով իրենց բարձրագոյն զընթացքին Թրքերէնի դասատու կոչեցին։

Այդ ընթացքին մէջ բարձրաստիճան Գաղղիացիի մը կողմէ առաջարկ եղաւ նմա Փարիզի մէջ արաբերէն կամ ասորերէն լեզուի փրօքէսորութեան պաշտօն ստանալնել, բայց հայրենեաց մէջ ունեցած կապը պատճառ եղաւ մերժել առաջարկն։ Ռոտոսթոյնի մէջ ալ քանի մի տարի պաշտօնավարելէ վերջ Պրոքսայի շերամաբուծութեան կայսերական զպրօքը մտաւ, ուր իւր սովորական յառաջդիմութեամբ յաջողեցաւ աւարտել իւր ընթացքը։ Ինքը մին էր այն երկուքէն որ իրենց ընթացաւարտութեան տարին՝ երկրին ու ժողովրդեան զարգացման նպաստող օգոստափառ կայսեր կողմէ շնորհեալ թանկագին մրցանակին արժանացան։ Սակայն, ափսոս, մինչ նա փայլուն ապագայ մի ունէր ի ձեռին, միւս կողմէ իւր կենաց սպառնացող որդ մի ծնունդ առած կը մնանէր իւր մէջ։ Սորվելու զօրաւոր իղձը եւ աճապարանքը հակառողջաբանական եւ չարաչար աշխատութեանց մղելով զայն՝ թողաւտի ենթարկած էին։

Երկու տարի առաջ հայրենիք վերադառնալով գործի ձեռնարկեց. ոչ թէ միայն անձնական հոգսեր կը պատրաստէր եւ կը բաժնէր, այլ եւ հասարակութեան պատրաստած հոգսերն ալ զննելով՝ առողջներն հիւանդներէն կը զատէր եւ ժողովուրդը վնասէ կ'ազատէր։ Իւր ձեռքէն անցած հոգսերու յաջողութիւնն ստոյգ էր. չեւրամբոյժը զնա «Շերամի Տոքթոր» կը կոչէին. անոր արհեստին առջեւ շերամագործներու հոգսեր պարտութիւն կը կրէին. անոնք որ շերամի գործը բաղադրաւ մի կը համարէին, հետզհետէ կը համոզուէին թէ ուսանելի արհեստ մ'է այն։ Այս տարի մէկ տրամ հոգսէ ութը քաջ արդիւնք ստացաւ. յաջողութիւն մի՛ որ իւր գործի ասպարիզին մէջ մրցանակի կ'արժանացունէր զնա։ Սակայն, ափսոս, անոր թոքերուն մէջ ճարակող անագորոյն Բեքթիւներ հետզհետէ կը զօրանային, եւ զայն ամուսնացունելու անխոհեմ ստիպումն հէք երիտասարդին մահը փութացուց։ Յունիսի 13/28րդ առաւօտը երկրորդ անգամ թոքերէն արիւն պարպուելով մեռաւ։ Այրի կը մնայ իւր գեռատի հարսը, թափուր կը մնայ իւր գործի ասպարէզը եւ շերամագործութիւն կը զրկուի անոր միջոցաւ եղած շահերէն։

Շատ անգամ կ'այցելէի զինքը։ Հէք երիտասարդ. «Ապրիլ կը փափաքիմ», կ'ըսէր, «գէթ մի քանի տարի ալ, դեռ մարդկութեան բարիք մը ընել չկրցի, դեռ աշխարհն վայելիլ չկրցի»։ Մերթ ընդ մերթ անյուստութեան սեւ ամպեր կը ծածկէին նորա ճակատը, եւ սրտածմրիկ խօսքեր ունենալով իւր շրթանց վերայ կ'արտասուէր անյոյս եւ մեղք ալ իրեն հետ։ Բազմիցս անխտիր, առանց նկատելու կրօնական խտրութիւններ, կը հրաւիրէր եկեղեցեաց պաշտօնեաներ որ աստուածային բանիւք սիրով ունէր, եւ մերթ ինքը կը կարդար եւ կարդացնել կու տար Սուրբ Գիրքը։ «Աստուծոյ ապաւինած եմ», կ'ըսէր, «կը յուսամ թէ չպիտի յիշէ իմ մեղքերս Բրիտոստով»։ Այս էր ահա գերեզմանէ անդին ճառագայթող յոյսը։

Դառն է կորուստը, բայց այսպիսի կա-

րեւոր երիտասարդաց մահը առաւել դառն է։ Աշխատիլ, յոգնիլ ու տքնիլ, եւ իբրեւ Մովսէս մի մօտենալ Քանանու, բայց լսել աստուածային անդառնալի վճիռն, «Հոգ կանդ առ, հեռուէն դիտէ Քանանը, բայց հոն չպիտի մտնես»։ Ո՛րչափ անողորմ կը թուի մեզ Աստուած իւր այդպիսի վճիռնելով, եւ կ'ըսեմք իւրովի թէ արդեօք կը հրճուի՞ նա պատժելով մարդկութիւնն այսպէս։ Բայց ոչ, պատիժ մը չէ այն զոր կու տայ Աստուած, այլ վսեմագոյն վարձատրութիւն մի, երբ երկրաւոր Քանանի փոխան երկնաւոր կը տրուի։ Միթէ վսեմ էր երկրաւոր Քանանը քան զերկնաւորն ուր փոխադրուեցաւ Մովսէս. ահա սիրտնք որով սիրտիլ պարտիմք։

Խարբերդ

ԱՅՈՒՐ Ս. ԵՈՒՍՈՒՅ

ԱԶԳԵՐ

ԱՆԱՅՈՒՆ ԳՈՒԼԷՃ

Գոլէճիս յառաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի սեպտ. 2/14ին. Հաստատութեանս մէջ կ'աւանդուին հայերէն, թուրքերէն, անգղիերէն, ֆրանսերէն եւ յունարէն լեզուք, Չափադիտութիւն, բնական, մտաւորական եւ բարոյական գիտութիւնք, եւն.։

Գիշերօթիկ աշակերտք՝ դաստիարակութեան, կերակրոյ եւ նմանեաց համար կը վճարեն տարեկան 10 օսմ. ոսկի։ Ցերեկեայք կը վճարեն տարեկան 2½ ոսկի։

Շատ աշակերտք չեն կարենար կատարելապէս օգտիլ Հաստատութենէս, վասն զի տարեշրջանին սկիզբը չեն գար Գոլէճ, կամ վասն զի կը մտնեն այնպիսի կարգ մը որոյ դասերն իրենց կարողութենէն վեր են։ Այսուհետեւ մտից քննութիւնք աւելի խիստ պիտի ըլլան, եւ կը խնդրուի որ քաջ աշակերտք դան Գոլէճին բացման օրէն առաջ. Մարտունի
Յ յուլիս 1892

ՏՂԱՅՈՑ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ Ի ԶՄԻՌՆԵԱ

Ուսումնարանս կը բացուի սեպտ. 16/28ին, չորեքշաբթի օր, իսկ կանոնաւոր դասախօսութիւնք պիտի սկսին յաջորդ երկուշաբթին։

Հաստատութեանս նպատակն է գործնական եւ բարոյական լաւ դաստիարակութիւն մը տալ պատանեաց եւ երիտասարդաց։ Դպրոցական ընթացքն է եօթն տարի, որոյ առաջին երեք տարիները նախապատրաստական ճիւղին կը վերաբերին։ Ուսումնարանին մէջ կ'աւանդուին հայերէն, անգղիերէն, յունարէն, թուրքերէն եւ գաղղիերէն լեզուները, Չափադիտութիւն, Աշխարհագրութիւն, Պատմութիւն, Տոմարականութիւն, Փիլիսոփայութիւն, Մարդականութիւն, Երկրաբանութիւն, Բուսաբանութիւն, Գծագրութիւն, Մարմնամարզութիւն եւ Սուրբ Գրքի դաս։

Գիշերօթիկ աշակերտք կը վճարեն տարեկան 25 օսմ. ոսկի։ Բարձրագոյն կարգաց ցերեկեայք՝ 5 ոսկի, եւ նախապատրաստականի ցերեկեայք՝ 2½։

Առաւել տեղեկութեանց համար պէտք է զիմել առ Տնօրէն Ուսումնարանին,

Մր. Ալէքսանտր Մաք Լախլան, Պ. Ա.

Ամերիկեան Ուսումնարան

Չմիւնիա

Կ. պոլսոյ Երիտ. Բրիտ. Ընկերակցութեան աղօթից ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 8ին ըստ Թուրքաց, Պայպըլ Հաուսի մատրան մէջ։

ՀԱՆՐԱՊԵՏ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

Յուլիս 18 ըստ Յուն., և յուլիս 30 ըստ Լատ., 1892

Հ Ն Տ Ա Բ Ն Տ

Հնտախտը կը շարունակէ ծաւալիլ ի Ռուսիա: Մահուց համեմատական թիւն աւելցած է ի Սամարա, իսկ վարակելոց թիւն սկսած է նուազիլ թէ՛ ի Սամարա եւ թէ՛ յԱմստերդամ: Հնտախտէ բռնուողներ եղած են Մոսքովայի մօտակայ գիւղերու մէջ: Զրոյց չըջնցաւ թէ համաճարակն երեւցած էր նաեւ ի Մոսքովա, սակայն այս զրոյց հաստատութիւն գտած չէ: Հնտախտ ծագած է Բուսպան նահանգին մէջ եւս, որ կը գտնուի Կաւկասիոյ լեռանց եւ Ազախու Մուլուսի միջեւ: Նիժնի Նովոկորոտի մէջ եւս տօնավաճառի եկողներէն ոմանք հնտախտէ բռնուած են: Կերեւի թէ շատ վաճառականք համաճարակին պատճառաւ պիտի չմասնակցին այդ մեծ տօնավաճառին: Ռուս կառավարութիւնը Զօր. Օրկէկսքիի յանձնած է հնտախտի ծաւալման առջեւն առնելու գործը: Կառավարութիւնը խիստ միջոցներ եւս ձեռք կ'առնու Սբ. Փետրոս-պոլէի մաքրութեան համար, եւ Գերմանիայէ 100,000 լիտր փոխական թթու (carbolic acid = acide phénique) ապսպրած է հակահեխական նպատակաց համար:

Ռուսիոյ հարաւային կողմը հնտախտէն զատ ուրիշ վտանգաւոր հիւանդութիւն մը եւս սկսած է ճարակիլ, զոր ոմանք ժանտախտն է կը համարին, եւ այլք՝ ժանտախտ: Ի Պարսկաստան հնտախտ ծագած է Բուշան, Պոլսոյ մօտ եւ Էրզրումի քաղաքաց մէջ:

Փարիզի արուարձանաց մօտ ծագած հիւանդութիւնը, զոր ոմանք հնտախտ կ'ընծան էին, այդչափ երկիրազալի բան մը չէ: Ըստ Ֆրանսական պաշտօնական տեղեկագրին՝ այդ հիւանդութիւնը վտանգաւոր եւ համաճարակ հնտախտը չէ, այլ անոր մէկ տարբեր տեսակը որ յառաջ եկած էր Սէնի մէջ պարպուող ականներուն այդ գետին ջրերն ապականելէն:

Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ կառավարութիւնը ուստիցի հրեայ դաղթականաց մուտն արգելած են, եւ ուրիշ նախազգուշութիւններ եւս ձեռք առած են վարակեալ անձանց ցամաքի ճամբով իրենց երկիրը դալն արգելելու համար:

Ի Հնդկաստան հաստատուած գերմանացի բժիշկ մը կը ծանուցանէ թէ երկարժամանակեայ փորձերով գտած է որ բէրիլ (նոր քիմիական նիւթ մը որ քարեղէն կը հանուի) բացարձակ ստուգութեամբ կը բուժէ հնտախտը եթէ հիւանդութեան առաջին աստիճաններուն մէջ առնուի: Գերմանացի բժիշկն այս դեղէն 3 կրամ կու տայ 150 կամ 200 կրամ ջրոյ մէջ լուծեալ, եւ ասոր կէսը՝ տղայոց համար: Բժիշկին դաղափարն այն է թէ ջրախառն բէրիլն անմիջապէս հիւանդին աղեաց մէջ կը մտնէ եւ կը սպաննէ հնտախտի փութը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մր. Կլատսթըն 42 քուէի առաւելութիւն պիտի ունենայ անգղիական նոր խորհրդարանին մէջ: Ըստ սովորութեան պահպանողական նախարարութիւնն յայնժամ պիտի հրաժարի երբ տեսնուի թէ խորհրդարանի մեծամասնութիւնն հակառակ է իւր պաշտօնավարութեան շարունակման: Ընդ-

հանրապէս պարտեալ նախարարութիւնը իւր հրաժարականը կու տայ ընտրութեանց աննպաստ արդեան ծանուցուելէն անմիջապէս ետքը, առանց սպասելու որ նոր խորհրդարանն ի նիստ գումարի: Սակայն Լորտ Սալզպըրիի նախարարութիւնն հրաժարական պիտի չտայ մինչեւ որ խորհրդարանն ի նիստ գումարի եւ իւր անխտանութիւնն յայտնէ նախարարութեան նկատմամբ: Լորտ Սալզպըրիի այս վարմանց պատճառն այն է որ հակաանախարարական կարծեցեալ մեծամասնութիւնը կը բաղկանայ չորս տարբեր կուսակցութիւններից, որք թերեւս Մր. Կլատսթընի համակարծիք պիտի չգտնուին ամէն խնդրոյ մէջ: Այս պատճառաւ Անգղիացիք կը կարծեն որ եթէ Մր. Կլատսթըն նախարարագետի պաշտօնին կոչուի իսկ, յոյժ հաստատուն գիրք պիտի չունենայ: Գրեթէ ստոյգ է որ մեծանուն ծերունին անկարող պիտի ըլլայ մեծամասնութիւն շահիլ Խոլանտայի ինքնօրինութեան ու եւ ծրագրի համար զոր կը ներկայէ խորհրդարանի, վասն զի իրեն ոյժ տուող խոլանտացի երեսփոխանաց մէջ հերձուած կայ, մինչ բուն իւր կուսակցից յօժար չեն ընդունիլ ամէն ինչ զոր խոլանտացի երեսփոխանք կը պահանջեն: Պահանջողականք կ'ուրախանան ի տես սոյն գիւղարութեան եւ կը գուշակեն որ Մր. Կլատսթըն պարտութիւն պիտի կրէ խորհրդարանի մէջ, եւ տարի մը չանցած հարկ պիտի ըլլայ նոր ընտրութիւն կատարել:

Պապը չըջաբերականաւ մը Իտալիոյ, Սպանիոյ եւ Ամերիկայի կաթոլիկ եպիսկոպոսաց հրաւէր կարգացած է հոկտ. 12ին բոլոր մայր եկեղեցեաց մէջ հանդիսաւոր պատարագ մատուցանել ի յիշատակ Բրիտանիոյ Բոլոմպոսի, ինչպէս եղած էր 400 տարի առաջ երբ Բոլոմպոս գտաւ զԱմերիկա:

Ինչպէս անցեալ շաբթու գրեցինք, Գերմանիոյ կայսրը կէտի որսորդութեան կը մասնակցէր Նորվեգիոյ բացերը: Այն չողենաւ յորում Նորին Վեհափառութիւնը կը գտնուէր՝ ծովեզր վերադարձաւ 54 ոսնաչափ երկայն կէտ մը բերելով:

Չիլիի կառավարութիւնն հաւանած է 15,000 անգղ. ոսկւոյ տուգանք մը վճարել Միացեալ Նահանգաց՝ Վալիաբայդոյի առջեւ խարխած ամերիկեան մարտանաւին նաւաստեաց վրայ եղած յարձակման մէջ վնասուող Ամերիկացւոց համար:

Միացեալ Նահանգաց Երեսփոխանական ժողովն ընդունեց Մերակոյտին այն որոշումը զոր յիշած էինք անցեալ շաբթու եւ որոյ համաձայն Շիքալոյի արուեստահանդէսը պիտի փակուի կիրակի օրեր: Ինչպէս կը յիշուի այս որոշման հետ 5,000,000 տոլարի նպաստ մը քուէարկուած էր արուեստահանդիսին ծախուց համար եւ որոշումն եղած էր իրրեւ պայման այդ նպաստին: Այժմ արուեստահանդիսի յանձնաժողովոյ անդամներէն ոմանք հակամէտ կ'երեւին մերժել այսպիսի պայմանի մը տակ քուէարկեալ նպաստը:

Միացեալ Նահանգաց կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը հանած է որով կը ծանուցանէ թէ օտար երկիրներէ արուեստահանդիսին համար զրկուած բոլոր ապրանքներուն վրայ նշան պիտի դրուի ցուցման համար թէ վաճառուելու կամ լոկ ի ցոյց դրուելու համար բերուած են: Թոյլ պիտի չարուի որ արուեստահանդիսին համար բերուած ապրանքները վաճառուին

արուեստահանդէսէն առաջ: Այս տնօրինութիւն վերաբերութիւն ունի մաքսային օրինաց:

Ս. մոյս 20ին իբր 90 կենդինար (ֆաւար) ոսկի յանձնուեցաւ հունդարական փողերանոցին՝ զրամի վերածուելու համար: Այս առաջին տեսանելի քայլն է դէպ ի նոր եւ միօրինակ զրամի շրջաբերութիւնն աւստրիական պետութեան մէջ: Նոր զրամները 1893 յունվ. 1ին պիտի սկսին դործածուիլ:

Աւստրիական կառավարութիւնը ծանուցած է որ ներկայ տարիէն ետքը ճանապարհաց շինութեան համար տարապարհակ աշխատութիւնը պիտի ջնջուի ի Պոնիա:

Նոնա լեռան բորբոքումը դեռ անձկութիւն կը պատճառէ լեռան վարի կողերուն վրայ բնակող ժողովրդեան, եւ վնասներ տուած է աւելի բարձրերը բնակողներուն: Մեծ քանակութեամբ հրաշէկ քարեր եւ աւազ դուրս նետուած են զլիսաւոր հրաբերանէն: Իսկ լավան զլիսաւորաբար կը հասի քանի մը փոքրագոյն հրաբերաններէ որք աւելի վարերը բացուած են: Լավայի քանի մը հոսանքներ տակաւ՝ դէպ ի վար կ'իջնեն, եւ ասոնցմէ ոմանք վտանգ կը սպառնան Նիքոլոսի գիւղին եւ արդէն այդ գիւղին վերաբերող շատ դաշտեր եւ այգիներ աւերած են: Լավան վնասութեաւ գիւղը հասած եւ քանի մը տուններ կործանած է: Երկրաշարժի ցնցումներ յաճախ կը պատահին, եւ լավայի հոսանքներուն մօտակայ գիւղերուն բնակիչք կը փախչին իրենց տուններէն: Նոնայի ստորոտն իբր 100 մղոն շրջապատ ունի, եւ ոչ նուազ քան 300,000 մարդիկ կը բնակին լեռան վրայ շինուած դանաղան քաղաքաց եւ գիւղերէից մէջ:

Մարոքի անգղիական դեսպանը յաջողած չէ այդ երկրին վեհապետին հաւանութիւնն ստանալ այն առեւտրական դաշնագրին համար զոր կ'ուղէր կնքել, եւ ուստի վերադարձած է ի Թանձեր: Այս անգղութիւն հաւանօրէն վերադրելի է անգղիական նոր ընտրութեանց, եւ թերեւս Մարոքի վեհապետը կը յուսայ աւելի գոհացուցիչ դաշնագիր մը կնքել նոր նախարարութեան հետ:

Մր. Շէրման առաջարկ մը մատուցած է Միացեալ Նահանգաց Մերակոյտին որով Հանրապետութեան նախագահը պիտի արտօնուի բոլոր օտար պետութեանց հետ բանակցել միջազգային դատարանի մը հաստատման համար, որոյ պաշտօնն ըլլայ բարեկամաբար կարգադրել միջազգային անհամաձայնութիւնները:

Ռուսիոյ Երեւմտական նախարար Մ. Վիլինէլիքովի հրաժարական տուած է: Նախարարին հրաժարման պատճառն է մասամբ իւր վատառողջութիւնը եւ մասամբ Զարին տահնութիւնն Նիժնի Նովոկորոտի տօնավաճառին մասին իւր ըրած տնօրինութեանց համար:

Սերպիոյ Ալեքսանտր թագաւորն էմս գացած է իւր հայրը տեսնելու համար, եւ հոն պիտի մնայ մինչեւ օգոստոսի կէսը:

Գերմանիոյ կայսրն ի մօտոյ այցելութիւն պիտի ընէ յԱնգղիա:

Ի նախատեսութիւն խառնաշփոթութեանց ի Մարոք՝ սպանիական կառավարութիւնը նաւատորմի մը կը պատրաստէ ի Մալակա որ ի հարկին պիտի դործէ:

Հելլենական կառավարութիւնը որոշած է օտար երկրաց մէջ իւր ունեցած դեսպանաց թիւը զեղչել խնայութեան հա-

